

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

یادداشت هفتگی

سیاست‌گذاری اقتصاد و توسعه کشاورزی و روستایی

سال ۴ / شماره ۴۶ / ۱۴۰۲

۱۴۰۲/۰۲/۲۳

مطالب این شماره

تحلیل قیمت و بازار جهانی کودهای

شیمیایی..... ۲

تهیه و تحلیل: رضا حیدری

این موسسه با کمال احترام و سپاس، پذیرای نظرات ارزشمند
خوانندگان این اثر می‌باشد

تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵-۱۵۸۱۵
کدپستی: ۳۲۳۱۳-۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
<http://www.agri-peri.ac.ir>

عنوان خبر: تحلیل قیمت و بازار جهانی کودهای شیمیایی

تهیه و تحلیل: رضا حیدری

کد: PN-4-14020223-(77)

در این یادداشت، تحلیل قیمت و بازار جهانی کودهای شیمیایی براساس آخرین گزارشات امنیت غذایی بانک جهانی و سیستم اطلاعات بازار کشاورزی فائو (AMIS) در ماه مارس و می ۲۰۲۳ ارائه می‌شود:

الف) بر اساس آخرین گزارش امنیت غذایی فائو در ماه

مارس و می ۲۰۲۳:

❖ بر اساس گزارش بانک جهانی در چشم‌انداز بازار جهانی کالا، انتظار می‌رود سطح قیمت کالاها در سال ۲۰۲۳ به طور کلی ۲۱ درصد کمتر از سال ۲۰۲۲ باشد. به طور خاص، انتظار می‌رود قیمت انرژی، قیمت محصولات کشاورزی، قیمت مواد غذایی و قیمت کود به ترتیب ۲۶ درصد، ۷ درصد، ۸ درصد و ۳۷ درصد کاهش یابد. در واقع کند شدن فعالیت اقتصادی، آب و هوای مطلوب زمستانی و تخصیص مجدد جریان تجارت جهانی کالا تا حد زیادی افزایش قیمت‌ها را که پس از حمله به اوکراین رخ داده بود، کاهش داده است. همچنین کاهش قیمت کود در سال ۲۰۲۴ هفت درصد پیش‌بینی شده است که ناشی از کاهش اختلالات عرضه کود (جنگ اوکراین) و کاهش قیمت انرژی خواهد بود.

❖ قیمت کود اوره در سه ماهه اول سال ۲۰۲۳ نسبت به سال ۲۰۲۲ در حدود ۳۶ درصد کاهش یافته است. همچنین قیمت کودهای مشتق شده از مواد معدنی مانند دی‌آمونوم فسفات (DAP) و کلرید پتاسیم (MOP) در سه ماهه اول سال ۲۰۲۳ به ترتیب ۸ درصد و ۱۴ درصد کاهش قیمت داشته‌اند. کشاورزان همچنان به عدم درخواست خود برای خرید کود ادامه می‌دهند، که ممکن است نتیجه کاهش تقاضا در پاسخ به قیمت‌های بالا در سال ۲۰۲۲ و محدودیت‌های تجاری اعمال شده بر تولیدکنندگان عمده مانند بلاروس و روسیه باشد.

❖ بر اساس گزارش موسسه تحقیقات سیاست غذایی بین‌المللی (IFPRI)، تهاجم روسیه در سال ۲۰۲۲ بازارهای کلیدی و زنجیره تأمین محصولات کشاورزی و کود را مختل کرده است که به طور قابل توجهی بر امنیت غذایی جهان تأثیر می‌گذارد. گرچه قیمت‌های بالای مواد غذایی و انواع کود در سطح بین‌المللی کاهش یافته است، اما قیمت‌های داخلی در بسیاری از کشورهای با درآمد پایین و متوسط همچنان بالاست. علیرغم کاهش ۳۵ تا ۵۰ درصدی قیمت انواع کود از ماه می ۲۰۲۲، قیمت‌ها همچنان ۸۰ تا ۱۰۰ درصد بالاتر از سطح قیمت در سال ۲۰۲۰ باقی مانده است. قیمت‌های بالای انواع کود در کشورهای کم درآمد ممکن است

باعث کاهش عملکرد تولید محصولات کشاورزی شود. البته، انجمن بین‌المللی کود پیش‌بینی کرده است که تقاضای جهانی کود در سال ۲۰۲۳ به میزان ۳ درصد افزایش خواهد یافت.

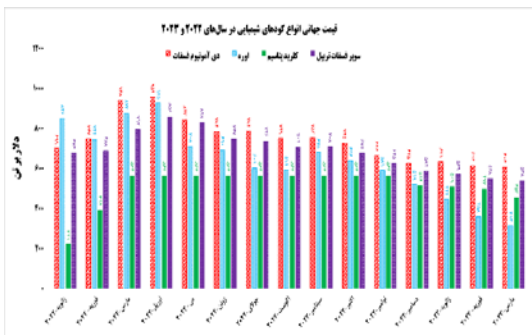
❖ تحریم‌های اعمال شده علیه روسیه و بلاروس در پاسخ به تهاجم روسیه به اوکراین، بازارهای انرژی و به نوبه خود بازار کود را مختل کرده است. بخش بزرگی از کشاورزی جهان برای تأمین مواد مغذی مانند پتاس و آمونیاک به روسیه و بلاروس وابسته است و واردکنندگان بزرگی مانند برزیل و اندونزی را مجبور کرده است که به تأمین‌کنندگان جایگزین روی آورند؛ اما تقریباً سه چهارم همه کشورها، حداقل ۵۰ درصد کود مصرفی خود را از بازارهای جهانی وارد می‌کنند. در این راستا، برزیل موفق شد واردات پتاس از کانادا را افزایش دهد و مراکش برای دریافت آمونیاک به مصر و عربستان سعودی روی آورد، اما بسیاری از واردکنندگان کوچکتر در جنوب صحرای آفریقا در تأمین منابع کود جایگزین دچار مشکل شدند. اگرچه انجمن بین‌المللی کود، کاهش ۵ درصدی مصرف جهانی کود را برای سال ۲۰۲۲ پیش‌بینی کرده بود، اما مرکز توسعه بین‌المللی کود پیش‌بینی کرده است که با این شرایط، مصرف کود در کشورهای جنوب صحرای آفریقا (به استثنای آفریقای جنوبی) می‌تواند تا ۲۵ درصد کاهش یابد. مقرون به صرفه نبودن به دلیل تورم بالای قیمت داخلی، زیرساخت‌های ضعیف حمل و نقل و وجود چالش‌های نظارتی، کمبود عرضه کود در بسیاری از کشورهای آفریقای را تشدید کرده است.

❖ یک تغییر قابل توجه در توافق دریای سیاه، کوتاه شدن مدت زمان تمدید از ۱۲۰ به ۶۰ روز است، تغییری که روسیه از آن حمایت کرد و اوکراین با آن مخالفت کرد. روسیه هشدار داده است که هرگونه تمدید پس از ۱۸ می ۲۰۲۳، به حذف تحریم‌های مرتبط با غیر غذایی یا کود بستگی دارد و این موضوع می‌تواند بر صادرات کود تأثیرگذار باشد، زیرا کاهش مدت تمدید توافقنامه ممکن است با توجه به محدودیت‌های پرداخت و لجستیک، افزایش هزینه‌های بیمه و عدم تمایل مالکان کشتی به اجاره دادن کشتی‌های خود، به کاهش تجارت جهانی کود منجر شود.

❖ اقدامات سیاست تجاری در زمینه مواد غذایی و کود از زمان آغاز جنگ در اوکراین افزایش یافته است و کشورها به طور فعال از سیاست تجاری برای پاسخگویی به نیازهای داخلی در هنگام مواجهه با کمبود مواد غذایی بالقوه در آغاز همه‌گیری کووید-۱۹ استفاده کردند. از ۱۳ مارس ۲۰۲۳، بیست و سه کشور، ۲۹ ممنوعیت صادرات مواد غذایی و کود و ده کشور ۱۴ اقدام محدودکننده صادرات مواد غذایی و کود را اجرا کرده‌اند. کشورهایی که برای حمایت از کودهای تولید داخل برای مصرف داخلی، ممنوعیت‌های کامل یا پروسه‌های مجوز برای صادرات را وضع کرده‌اند، باعث افزایش قیمت کود شده‌اند. بر اساس برآورد موسسه تحقیقات سیاست غذایی بین‌المللی در ژوئن ۲۰۲۲، چنین محدودیت‌های صادراتی تقریباً ۲۰ درصد تجارت جهانی کود را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

محدود و مشکلات ناشی از حمل و نقل (دریایی) افزایش یافت، در حالی که در سایر بازارها به طور کلی کاهش یافت. با این حال، قیمت‌های بازار آتی نشان می‌دهد که افزایش‌های قیمت در ایالات متحده ممکن است کوتاه‌مدت باشد.

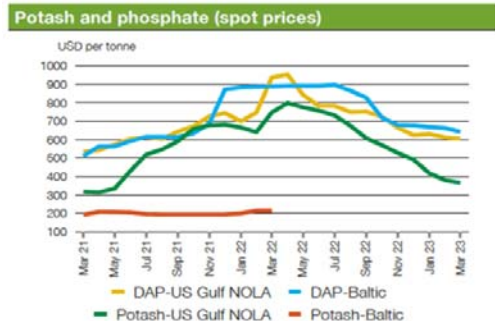
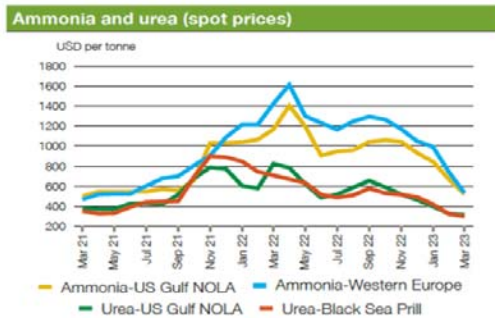
❖ قیمت کود پتاس در ماه آوریل ۲۰۲۳ در ایالات متحده اندکی افزایش یافت، در حالی که در سایر نقاط جهان به دلیل افزایش عرضه کود پتاس در بازارهای جهانی کاهش یافت. ذخایر کود پتاس، به ویژه در برزیل، بالا هستند و در نتیجه بر کاهش قیمت فشار وارد می‌کند. کاهش قیمت‌های قرارداد کود پتاس در هند ممکن است علت کاهش قیمت‌ها در مناطق دیگر جهان باشد.

نمودار (۱): تغییرات ماهانه قیمت جهانی انواع کودهای شیمیایی در

طی سال‌های ۲۰۲۳ و ۲۰۲۲

ماخذ: www.indexmundi.com

❖ کمیسیون اروپا متعهد به راه‌اندازی «رصدخانه آتی بازار کود» در سال ۲۰۲۳ شد که در قالب تیمی از کارشناسان بازارهای برای پیوستن کشورهای اروپایی به رصدخانه آتی بازار کود در اتحادیه اروپا صادر کرد. از سازمان‌هایی که حداقل در ده کشور عضو اتحادیه اروپا که در زنجیره تأمین، حضور فعال دارند، دعوت به همکاری شده است. این رصدخانه به ریاست اداره کل کشاورزی و توسعه روستایی کمیسیون اروپا، متشکل از حداکثر ۲۰ عضو خواهد بود که هر کدام به مدت پنج سال منصوب می‌شوند و در کنار سایر وظایف، فعالیت‌هایی از قبیل جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از بازار کود، تجزیه و تحلیل بازار کود و ثبت تجربیات و اقدامات موثر را بر عهده خواهند داشت.

بر اساس آخرین گزارش سیستم اطلاعات بازار کشاورزی فائو در ماه می ۲۰۲۳:

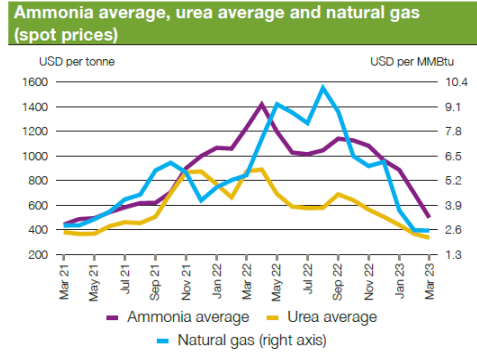
❖ روند تغییرات قیمت انواع کود در ماه آوریل ۲۰۲۳ در مناطق مختلف جهان متفاوت بود. در اوایل ماه آوریل، تقاضای شدید برای کود در نیمکره شمالی، به ویژه در ایالات متحده، فشار زیادی بر قیمت کود وارد کرد، در حالی که قیمت‌ها در سایر نقاط جهان روند کاهشی داشت. به طور کلی بازارهای بین‌المللی کود از وضعیت عرضه خوبی برخوردارند و این امر به هدایت قیمت‌ها به سمت پایین‌تر از سطح سال قبل کمک می‌کند.

❖ قیمت گاز طبیعی در ماه آوریل ۲۰۲۳ به دلیل کاهش تقاضا در نیمکره شمالی (پس از پایان فصل سرما) و نیز عرضه فراوان کاهش یافت. ذخایر گاز طبیعی به اندازه کافی وجود دارد.

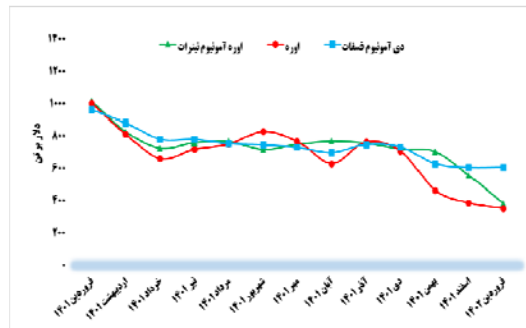
❖ قیمت آمونیاک مجدداً در ماه آوریل ۲۰۲۳ در سراسر بازارهای اصلی به دلیل کاهش تقاضا در بازارهای جهانی و نیز کاهش قیمت انرژی، کاهش چشمگیری داشت. هنوز مشخص نیست که سطح قیمت‌ها چقدر کاهش می‌یابد و این موضوع خریداران را به تأخیر در خرید تشویق می‌کند. با کند شدن روند خرید، قابلیت ذخیره‌سازی آمونیاک در خاورمیانه به تدریج کم می‌شود.

❖ قیمت اوره: در حالی که میانگین قیمت اوره در ماه آوریل ۲۰۲۳ تنها اندکی افزایش یافت، اما افزایش تقاضا (در فصل بهار) و عرضه محدود موجب افزایش قیمت قابل توجه کود اوره در ایالات متحده شد؛ در این راستا دسترسی محدود به حمل و نقل (دریایی) به افزایش قیمت کود اوره کمک کرد. در حالی که افزایش قیمت کود اوره در ایالات متحده از افزایش در سایر نقاط جهان از جمله کشورهای خلیج فارس و برزیل بیشتر است، بازار جهانی کود اوره همچنان از وضعیت عرضه خوبی برخوردار است. بعید به نظر می‌رسد که تمدید سهمیه صادرات در ماه آوریل توسط روسیه، تأثیر قابل توجهی بر قیمت‌های بازار جهانی داشته باشد.

❖ قیمت کود دی آمونیوم فسفات (DAP) در ماه آوریل ۲۰۲۳ در ایالات متحده به دلیل افزایش تقاضا (در فصل بهار)، عرضه

نمودار (۲): تغییرات ماهانه قیمت گاز طبیعی و انواع کودهای شیمیایی بر اساس گزارشات فائو
 ماخذ: FAO.Amis. Market Monitor. May 2023

نمودار (۳): روند تغییرات ماهانه قیمت جهانی انواع کود شیمیایی در بورس کالای جهانی
 ماخذ: tradingeconomics.com

پیشنادهای سیاستی

با توجه به وضع موجود بازار جهانی کود موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

- با توجه به ادامه روند کاهش قیمت کود در سال ۲۰۲۳ میلادی، برآورد میزان کودهای شیمیایی وارداتی مورد نیاز کشور در سال ۱۴۰۲ و تامین اعتبار و تخصیص نرخ ارز برای انجام واردات به موقع و در زمان مناسب باید مورد توجه قرار گیرد.
- با توجه به رویکرد برخی از کشورها در یافتن شرکای جدید تجاری و راههای جدید برای افزایش واردات کود مورد نیاز خود، رایزنی با کشورهایی مانند روسیه و برزیل برای صادرات کود ازته و واردات کود فسفات و نیز مبادله تهاتری نهاده‌های وارداتی و کود ازته پیشنهاد می‌شود.

تهران - بلوار کریم خان زند - انتهای خیابان شهید عضدی (آبان) جنوبی - خیابان رودسر - پلاک ۵
تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵-۱۵۸۱۵ کدپستی: ۳۷۳۱۳-۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
ECE: ece.aperi@agri-peri.ac.ir
www.agri-peri.ac.ir